

PAKS és VIDÉKE

Közművelődési-, társadalmi-, gazdasági hetilap.

Megjelenik minden héten egyszer, **vasárnap**. Előfizetési ára egész évre 6 frt; fél évre 3 frt; évnegyedre 1 frt 50 kr. Egyes szám ára 10 kr.— Hirdetések jutányos áron számíttatnak. Az előfizetési pénzek a kladóhivatalba; minden kézirat, cserepéldány stb. Paksra a szerkesztőséghez kérétek czimeztetni.

A vásár- és ünnepnap mulatságok.

Tagadhatlan, hogy a vásár- és ünnepnapok betartása az emberre nézve — nemcsak mint vallás erkölcsi, de mint physical lényre is — elengedhetlen szükséglet. — Egy heti fárasztó munka után testnek és léleknek egyaránt szüksége van a jótékony nyugalomra és pihenésre; az erős, sokszor egyhangú testi és szellemi munka okvetlenül zavarokat idézne elő úgy szellemi világunkban, mint testi szervezetünkben, — ha pihenéssel s nemes szórakozással nem hoznánk be élet módunkba jótékony változást; a száraz s legtöbbször egyoldalú testi és szellemi foglalkozás, melyet kinek-kinek élet hivatása jelölt ki, az embert gondolkodás módjában köznapivá, minden nemesebb és eszményibb törekvés iránt fogékonytalanná tenné, ha szüntelen és minden megszakítás nélkül folytatva megszokott munkáját, nem engedne a léleknek pihenőt, midőn az ön magába merülve s lerázva az élet harcában reá tapadt salakot — felemelkedik az Égiekhez; — a folytonos egyoldalú, száraz s kizárólag anyagi javak gyűjtésére irányított testi és szellemi munka képes lenne az embert épp oly alaposan kivetkezteni minden nemesebb tulajdonai-ból, mint a zabolátlan élvágy.

A testi s lelki sulygyent csakis úgy

tarthatjuk meg, — testi s lelki tulajdonságaink gyarapodását csakis úgy biztosíthatjuk, — és végre lelki tökélyesbülésünket — mint végcélzt — csakis úgy reményelhetjük: ha a természet bölcs törvényei szerint élünk s lelkünket meg nyitjuk az eszményiek előtt. — Hogy azonban így élhessünk s módot nyujtsunk a léleknek az önmagába való szállásra, — szükséges és — a mai társadalmi rend és munka beosztás mellett — elengedhetlen is a vasárnapnak betartása; szükséges, hogy a vasárnap mint munka szünetelő nap, a test pihentetésére s a lélek nemesítésére, tehát keresztény módon tartassék. —

Ez oly tény, hogy ne mondjam elismert igazság, mely fölött számba vehető emberek között alig van nézet eltérés!

És mégis mit látunk, mit tapasztalunk! Nemcsak a templomokba való járás, mint a vasárnap legméltóbb foglalkozása, — hanem az egyszerű, nemes, testet és lelkét egyaránt üdítő csendes mulatságok is, mint a vasárnap legmegengedhetőbb szórakozása, kezdenek kijönni a divatból s napról napra nagyobb tért kezdenek el foglalni a vásár- és ünnepnap tiornyák; a társadalom minden osztályából napról-napra többen kerülnek ki, kik a vásár- és ünnepnapot anyagi, testi és szellemi romlásra vezető dözsölésekre használják fel; a társadalom legszegényebb ré-

tegei nehéz munkával és sokszor nélkülözések között megtakarított filléreik árán rendeznek vasárnaponként oly mulatságokat, melyekkel — nézetük szerint — üdülést és szórakozást szereznek maguknak, — de a melyek tényleg alá ássák egészségüket, erkölcsileg megmételtyezik, munka kedvüket csökkentik, pénz zavarokba keverik és — bizony sokszor — kiszámíthatlan szerencsétlenségeknek közvetlen okozói, vagy legalább is biztos előkészítői. — Legsomorúbb az egészben az, hogy már nemcsak a nagy városokban, melyekben ezer kínálkozó alkalom ragadja magával a gyöngye lelküket, — hanem a vidéken és falu helyeken is, melyek pedig az egyszerű és nemesebb élvekre önként kínálják az alkalmat, teljes virágzásban vannak ezen káros tünetek s a felnőtteknek bizonyos hatások között megengedhető mulatsága a korlátlan és zabolátlan viszonyok között magával ragadja mindkét nem serdülő ifjuságát, sokszor a felügyelet nélkül ott ácsorgó gyermekek seregét is. — Innen van aztán, hogy a szülők sokszor el sem tudják képzelni, honnan sajátitanak el gyermekeik bizonyos rossz szokásokat s miként támadnak bennök idő előtt oly vágyak, melyek egész életükre kárt és vészt hozók lesznek.

Régi igazság: a rossz társaság megmételtyezi a legjobb erkölcsöket is. — Társa-

TÁRCZA.

Valid-Thagi Khán.

E. de Kock beszélye.

A perzsa nemzet egykoron igen hatalmas nemzet volt. Megdőlt, összeesett, s hatalmas fővárosa: Ispahan, csak silány árny a réginek. — E város a XVII században 700,000 lélekkel dicsekedett, mely szám máig 200,000-re, sőt sokak szerint — 60,000-re szállt alá. És ősi emlékei legnagyobb része romokban hever.

Egész városrészek nem mutatnak egyebet dülöngő házaknál, bazároknál, melyek közt legfőbb ha egy kutya tévelyeg meg.

Sok rettenetes napot látott e város. Fénynek el kellett homályosulni.

Rátört az afgán hadsereg: romba dönté. Jött a polgárháború anarchiájával, a mely bizony legkevésbé sem képes a romok helyébe palotákat emelni.

És dacza a kemény sorsának, Ispahan mégis egyike a világ csudáinak. És valószínű, hogy a palota-negyed, a Csebar-bagh, unikum a maga nemében. Hasonlót legföljebb kina mutathatna meg föl, a hol a tágas kertekkel övezett széles alaku császári paloták keltik fel az általános bámulatot.

Nem szézből állítottam föl e hasonlatot. Ispahan legősibb emlékeinek jellege, a di-

szítések, a festmények magukon viselik a kínai izlést, s tanuul szolgál, hogy a mongol hódítás után a két birodalom között folytonos közlekedés volt.

A hosszú plátánfa-sorok minden bizonynyal sokat szenvedtek, de az, a mi megmaradt belőlük, eléggé bizonyítja, mily nagyszerűek lehetnek egykor. Csebarbagban még látható egy pár sor, itt-ott a fák méltóságához illő emlékekkel és hatalmas vízmedencékkel.

E fasorok közepe ki van kövezve. — A kövezet — perzsa szokás szerint, majdnem egy lábbal magasabb a föld színénél.

S e fasorok azok, a melyek legjobban bizonyítják a mult dicsőségét. — El vannak hagyatva, élő lények fel nem keresik. — A viztartókban a víz, mely egykor folyton fel volt frissítve, most állott, bűzhödt; a kertek helyén melyek egykor a faszor két oldalán elterültek, nem tenyész ma egyéb pudvánál.

Mindennek daczára fenmaradt még pár épület e fasorok közelében. Ezek közé tartozik a »király anyjának kollegiuma,« alapítva Sáfévi királyné által. E régi épület eléggé bámulatot — vésett léczekkel borított kapuját teljes épségében megtartá. — E munkánál gyönyörűbbet képzelni sem lehet. Kincseket ér e kapu.

S a ki nem látta fogalma sem lehet a »király anyjának kollegiumáról.« Értéke megbecsül-

hetetlen. Egy nagy zománcz edény, egy hatalmas drágakő.

Ez épület is teljes épségben maradt, s ha elgondoljuk, hogy egykor Ispahan valamennyi épülete ilyféle volt, fogalmat alkothatunk e város egykori gazdagságáról.

* * *

Különös dolog, hogy Ispahan környéke mennyire el van lepve a skorpiók által.

Kazánnak majdnem kapui előtt van egy emelkedés, összedől épületekből támadva, a hol annyira hemzsegnek ez utálatos állatok, hogy ha elöntünk egy kevés vizet, ezenként tödülnek elő lyukaikból.

Azt mesélik, hogy egy arab király, Sebad, a kit a regék, mint igen hatalmast, végtelenül gazdagot és döllyföst irnak le, elhatározta, miképen oly kertet alkot, mely nagyszerűségével és gyönyörével elhomályosítja az édent.

S megalkotta Irem kertjét, mely századok multán is álmát képezi a költőknek.

E kerttel nagy lépést tett a király ahhoz, hogy az Istenhez hasonló legyen. De mit ér egy hatalom, a mely nem tud büntetni? Hogy teljesen hasonló legyen a mindenhatóhoz, meg kell alkotni a poklot is. Elrendelte tehát kora kitünőségeinek, hogy poklot alkossanak, oly tökéleteset, melyen a legmerészebb képzelődés se találjon kifogásolni valót. — A legrettenetesebb kinzó-

dalmunk ezen kóros tünetei között kétszeresen szükséges a gondos s gyermekeik javát szívükön hordozó szülőknek kettőzött éberséggel ügyelni serdülő gyermekeikre.

Nem lehet célunk, de nem is érezzük magunkat hivatottnak arra nézve, hogy ezen súlyos társadalmi baj orvoslására panaceaival, vagy kész javaslattal szolgáljunk; — mi elégnék tartjuk felhívni minden jól érző és nemesen gondolkodó egyén figyelmét ezen tagadhatlanul létező s ezer és ezer veszélynek csiráját magában hordó szomorú jelenségre. — Az egyházak, mint az erkölcsök leghivatottabb őrei s a világi hatóságok, mint a közrend törvényes őrei megtesznek saját hatás körükben mindent, mit a közjó kíván és követel; talán egyik-másik dolognál még sok kívánni való lehet, azonban egész átalánosságban csak az elfogultság tagadhatja meg az elismerést. — Az egyházi és világi hatóságoktól józanon nem is lehet többet kívánni mint a mit tesznek; azonban sok és legtöbb kívánni valót hagy hátra maga a társadalom; erre vár a legnagyobb feladat: támogatni társadalmi uton az illetékes hatóságok nemes törekvéseit. — Célra vezetőbb alapot, mint s minőt az egyházak teremtettek, nem fog semmiféle társadalmi egyesület alkotni a közkerkölciség megóvására; és hathatósabb nyomatókat szavának — mint a minőt a törvényes hatalom ad, nem nyújthat semmiféle magán társulás a közrend érdekében. — A társadalomnak tehát — egyenként és összesen — legfőbb feladata abban áll, hogy társadalmi életünk ezen kóros kinövését, mely a közkerkölciségre és közrendre kezd már veszedelmessé válni, segítse orvosolni; járuljon mindenki tehetsége szerint ahhoz, hogy az egyházi hatóságok intő szavai ne maradjanak elhangzó szó a pusztában; hasson mindenki oda, hogy a közrend törvényes őreinek intézkedései ne maradjanak írott malaszt, jámbor óhaj.

Hassunk oda, hogy a vásár- és ünnepnap multságok ne fajuljanak el orgiákká, ne legyenek megméltelvezői és veszélybe döntői az ifjúságnak — hanem maradjanak

eszközök állították oda be; és kátránypatakok folytak ott: — mocsárokat képeztek a befulasztandók részére; feneketlen mélységeket a bedobandók számára . . .

Tüskékkel borított utakon hemzsegték a kigyók; — kicsik-e vagy nagyok, nem volt kérdés, a fő az volt, hogy mérgesek legyenek s már-már büszkélkedni kezdett művével, mikor valaki azon gáncoskodott, hogy skorpiók nincsenek ott. Már pedig mit ér a pokol skorpió nélkül?

Elküldé tehát egyik hűséges szolgáját a világba, skorpiókat szedni.

S a hűséges szolga beszaladta Szíriát, be Afrikát, Kis-Ázsiát, — s előre örült a kitüntetésnek, ha tele zsákjaival haza ér ura-királya színe elé.

De mielőtt haza ért volna, hallá, hogy Sebad meghalt, tehát a pokol munkálatai abban maradtak.

A kincset érő skorpiók ime, egyszerre haszontalan kölönczczé váltak. Mit tehetett egyebet a hűséges szolga? kiüríté zsákjait a helyen, a hol a rosz hirt hallotta. Ime, ez az oka, hogy Ispahan környéke tele van skorpióval.

Ispahan szokásai csaknem ugyanazok, mint két századdal azelőtt.

A hét-nyolcz éves perzsa fiu megnősül, hogy legyen a ki gondolzza. A nő az övé tör-

azok, a miknek lenniök kell: a test és lélek nemes szórakozásai egy heti nehéz és terhes munka után.

Úgy legyen!

A. K.

Ki szereti hazáját?

A »Kereskedelmi Múzeum« által kiadott »a Hazai Termékek állandó kiállításának katalógusa«, e 39 ivre terjedő derék művet éppen lapunk zárta előtt kaptuk, — a mi nem zárta azt ki, hogy e hazafias irányu műre ne hívjuk fel Olvasóközönségünk figyelmét.

Ma, midőn a hazai ipar oly lendületet nyert, a minőre ezelőtt 15—20 évvel gondolni se mertünk, — vétek, szégyen gyalázat a külföldre (péld. Ausztriába) vándorolnunk idegen iparezikkéért.

Az a családfő, a ki potom áron vásárol »holmi« brünni szövétet, angol szövétet, — nem megrovandó, — megboesájtandó neki, mert szegény nem tudja: »mit cselekszik«: nem képes felfogni, hogy a honi ipar oly termékeket állít elébe, mely nevezett »svindler« árukat messzemessze túl szárnyalja! Ha meggondolná a családfő, hogy akkor, midőn egy bizonyos szövétet készült öltönyük alig 2—3 hónapig tart, — míg a becsületes magyar iparos által előállított becsületes munka majdnem ugyanannyi, sőt néha több évig is eltart, — bizonyára a csekélynek nevezhető árkülönbséget nem sajnálná a magyar ipartól — hja! de majmolok vagyunk, — jobb az az importált, az a behurczolt czafat-rongy, mint a hazai termék; mert hát egy nemzetre se illik jobban a lealázó, a legyalázó közmondás »nemo fit profeta in suo patria« — a az: »vedd ki a kenyéret honfi társaid szájából úgy, mint az esztergomi primás és a pécsi püspök.« Ide jutottunk!

Nem akarok szólni többet, — hisz hazafiságomért és városom érdekeiért úgy is már — üldözött vagyok; ám szóljon maga a jeles mű, mely minden magyar család által együttesen volna beszerzendő s ismertetendő azokkal, kik bármely tárgyat beszerezni óhajtanak.

Lapunk szerkesztőjénél e nagyszerű munka bárki által is betekinthező s a kik bármily berendezést óhajtanak, e könyvből tájékozást szerezhetnek.

A katalógust 6000 példányban nyomatták és elfogják terjeszteni nemesak a vidéken, de

vény szerint. Mégis, ha később nincs vele megelégedve, visszaküldheti öt szüleihez.

Ritkaság, hogy a 20—23 éves perzsa nő ne változtatott volna legalább is kétszer férjét. Könnyű dolog, mert az elválás nem igen van összekötte nehézségekkel.

De tán már ideje volna elkezdni történetünket?

1650-ben II. Abbas uralma alatt, két család élt Csebarbaghban, nagy barátságban és szeretetben.

Gazdag volt mindkét család; az ország főurai által protezsálva, nem szenvedtek kárt sohasem; tisztelte is őket az egész főváros.

Egy szép reggelen Ashrat — az egyik családfő — átnézett Hamsef szomszédhoz — a másik családfőhöz — s így szólt hozzá:

— Barátok vagyunk, — de ez még nem elég. Rokonokká kell válnunk. — Beleegyezel? — Nagyon szívesen! De hogyan? — Hány éves már leányod, Behari? — Nyolcz. — Az én fiam pedig tíz. Házasítsuk össze őket.

— Nagyon jól van. Ashraf előhivatta Veddahot, a kis völegényt, a ki a többi utczagyerekkel együtt igen jól mulatott, gunyolván az öreg Saffit, a pupost.

külföldön is, mely célra szerb, franczia és met nyelvű kiadásokat is rendeznek.

Végül megemlítjük, hogy a kiállításon bevételei díj nincs s hogy annak Konstantinápoly, Szalonikiben, Belgrádban és Bukarestben apró árucarnokai lesznek, hol adás-vevést ép úgy közvetítenek majd, mint itt.

Most már a közönségen a sor, hogy a célszerű intézkedéseknek hasznát is vegye.

E katalógus tanúsága szerint mintegy 900 iparos és gyáros készítményei vannak képviselve a kiállításban, és örömmel konstatalhatjuk, hogy a múzeum fenállásának rövid ideje óta az érdeklődés hazai ipartermékeink e tárlata iránt a termelő ép úgy, mint a fogyasztó közönség részéről napról napra élénkebbé válik.

Hogy a kiállítás minél népszerűbb és ismertebb legyen. Németh Imre min. tanácsos, igazgató vaskos kötetet szerkesztett, melyen 6000 hazai kereskedő és iparvállalat címét, sorolja fel röviden ismertelve készítményeiket is.

A katalógus szerkesztésénél főszóly lett fektetve arra, hogy az ne csupán képét nyújtsa a tárlatban kiállított, amugy is folyton változó tárgyaknak, hanem hogy biztos tájékozást szolgáltatson minden főbb cikkre nézve, a melyet az illető termel vagy készít. és ott a hol az adatok megszereshetők voltak, az árakra és a termelő-képességre nézve is.

Reméli a »Kereskedelmi múzeum« hogy ez által hasznos kézi könyvet szolgáltat a nagy közönségnek ép úgy, mint az egyes hatóságoknak és vállalatoknak, és hogy a katalógusnak több ezer példányban szándékolt terjesztése által emelni fogja az érdeklődést hazai iparunk termékei iránt.

Ezen hazánkra nézve nagyfontosságú érdeklődés fokozását és ez által iparunk fejlesztését csak akkor fogjuk elérni, ha a fővárost látogató közönség az állandó kiállítás megsemlélésére, és az igazgatóságunk minél gyakrabban való igénybe vételét hazafias kötelességének ismerendi.

Készséggel szolgáltat a felvilágosítást barminek, és azon van, hogy egyrészt a fogyasztó közönséget hazai készítmények vásárlására szoktassa, más részt iparosainknak alkalmat nyújtson termékeiknek versenyképes előállítására és értékesítésére.

Az egész kiállítás maga külsőleg csaknem azonos az országos kiállítással, a látogató önkéntelenül visszaképzeli magát a nagy kiállítás szép idejébe.

Nem phrázis ez tisztelt Olvasó! a mit itt elmondunk röviden. — az igaz valóság az, saj-

Hamset pedig Behariért ment az enderunba (harem.)

— Veddah — mondá Ashraf fiának, holnap eljegyezzek Beharival, Hamsef leányával.

— Jól van apa, felelé Veddah.

— Behari mondá Hamsef leányának, holnap eljegyezzek Veddahal, Ashraf fiával.

— Jól van apa, felelé Behari.

És a dolog másnap csakugyan megtörtént. A két gyermeket felöltöztették legszebb ruháikba, s az összegyűlt rokonság elé vezették őket.

A menyasszony le volt fátyolozva, mert a Korán törvényei szerint a férj nem láthatja feleségét csak az egybekelés után; — sőt gyakran megtörténhetik, hogy 3—4 hónapig keli várnia az érdekes pillanatra ez után is.

Az imam összetette kezeiket s le hitta rájuk az ég áldását.

A körülállók pedig üdvkiáltásokban törtek ki. És Veddah meg Behari jegyesek voltak. —

Nyolcz éves menyasszony és tíz éves völegény! — Ugyan mit csinálnak ha négyszemközt vannak? — Valószínűleg a babával játszanak?

(Folyt. köv.)

nos, de úgy állunk, hogy »vajmi csekély« azok száma, a kik tudják mik azon czikkek melyek hazánkban készülnek, kik hol és mily árban készíttik azokat és mennyit képesek előállítani.

»De sajnos — mondja a katalógus előszava — vannak még számosan, kik azon ürügy alatt, hogy az illető czikk hazánkban még nem készíttetik a külföldre fordulnak és ez által akarva iparunk felvirágzását gátolják.«

Itt a baj és pedig nagy baj, — itt rejlik a hazafiatlanság.

Az iparosok és termelők a kiállítók száma (csak is a hazaiakról szólunk), — a kereskedelmi muzeum megnyitásakor 1887 évben 700-ra rugott és a múlt év végével 70 ezer forintra rugott, a néhány hó alatt eszközölt megrendelések és eladások összege.

A városligeti iparsarnokban a terület, melyet ma már az állandó kiállításban résztvevő iparosok és termelők elfoglalnak 10 ezer négy-szögméter.

Rosz akarat mondhatja tehát reánk, hogy nem szerezhettük be szép hazánkban szükségleteinket!

Termelőinket és iparosainkat felhívjuk a katalógus megtekintésére, — felhívjuk az állandó kiállításban való részvételre ismételt is, — hisz saját érdekük is ezt parancsolja, a sok importált behozott — haszontalan, alávaló úgynevezett gyári munkák ellenében.

A »K e r e s k e d e l m i M u z e u m« melyet a földművelés-, ipar- és kereskedelmi miniszter úr létesített ezt mondja:

»Kell, hogy az ország minden egyes polgára meg legyen győződve arról, hogy anyagi jólétünk egyik alapföltételét az ipar fejlesztése képezi és hazánk iránti kötelességünk, — azt virágzóvá tenni.«

Nem elég, hogy az állami és közhatalóságok szükségleti czikkeiket hazai készítményekből fedezik; sok millió forintra rug azon czikkek összege, melyek gyári és iparvállalataink, termelőink és kereskedőink nagy része által a külföldről behozatnak, habár azok túlnyomó része hazánkban termeltetik és kellő pártfogás és támogatás mellett még nagyobb mérvben és jutányosabb áron készíttethetnék.

Sajnos!! nagyon sajnos!! meggyünk csak az országos selyemtenyészési felügyelőség — Szegvárdon és a magyar kir. Tereziánumi alapítványi urodalmi kezeléség Batterszéken vesznek részt az állandó kiállításban!!!

Hol vagy hát megynék ipara és termelője?!

Na de hát a kalocsai érseki uradalom is kitett magáért, — állítván ki ná d a t, melynek ára 100 kévént 18 frt 90 kr!! — Szegény érsekiség! — Nines neki egyebe.

Balás Sándor.

Miért nem olvas a magyar nép?

I.

Ezt a kérdést néhány évtized óta sokan fölvetették már, de nagyon kevesen tudták a bajnak valódi okát eltalálni, hogy aztán — mint az orvos, ha egyszer megállapította a betegség természetét — gyógyítani képesek lettek volna. Magas állású egyéniségek, a kiknek szívéükön feküdt az egész nemzet kulturális érdeke, vagy alsóbb rendű pályán működők egyaránt nagy fontosságot tulajdonítottak s tulajdonitanak kivált ma e kérdésnek, a mely következményeiben sokkal mélyebben érinti a magyar nemzet műveltségének s így fennmaradásának is alapját, mint a hogy első pillanatra látszik. Attól a kolozsvári tanítótól kezdve, a k sorrendbe foglalta a megbélyegzett francia regényeknek egész hosszú listáját, a melyeket ez előtt pár évvel el akart tiltani az olvasó közönségtől, föl egészen a miniszterig: számosan buzgólkodtak a bajon segíteni is, de az igyekezet inkább csak a kérdésnek tagabb körben való ismertetésénél maradt, inkább futólagos eszmecsereket kellett, mintsem a gyakorlati megvalósítás terére viteltetett volna. Mert a magyar jellemnek egyik különösen ismert vonása itt is csakhamar föltetszett. A »bánom is én« elve, a melynek sajnos, nálunk annyi követője van, nagyon nehezen

tagadható meg, s azok, a kiknek mintegy kötelességszerű hivatásuk a nép vezetése, épen e kérdésben tántorodnak el leginkább a helyes iránytól.

A magyar könyv nem kelendő. Miért? Mert a nép nagy része nem olvas semmi egyebet a kalendáriomnál. Erről panaszkodik a magyar író, magyar kiadó s könyvkereskedő innen-onnan egy század óta, és sajnosan érezzük kivált ma, mennyire keveset hódított meg irodalmunk még mindig a közül a nagy tömeg közül, a mely a nemzetet voltaképen alkotja.

Haladtunk, sokat haladtunk tagadhatatlanul. A polgárosultság napja nem hiába sütött mi reánk sem. Nemesak fénysugarakat szórt nemzetünkre, de jótékony meleget is árasztott. Ámde ahhoz a műveltségi fokhoz képest, a melyet a nemzet tanult osztályai jóformán egy félszázad alatt elértek: a polgárság szellemi életének színvonala még sokkal messzebb van, semhogy az egységes öszhang könnyen elérhető volna; a műveltség két határa közt még sokkal nagyobb a tér, semhogy betöltése, benépesítése a nemzet nagy gondolkozóinak fáradságát ne kíváná, ne követelné. Mert csak akkor mondható a nemzeti civilizáció igazán áldásosnak, igazán jótékonynak, ha jótéteményeiben és áldásaiban a nép is részesül, s így mintegy kölcsönösen osztozik az ajándékon, a melyet a nemzetnek a műveltség nyújt.

A ki ismeri a magyar irodalom történetét, az előtt nem kell mondanunk, hogy a múlt század második felétől egész mostanáig mennyi önzellenség, mennyi hazafiság, mennyi ügyszereget lelkesítette az írókat és kiadókat egyaránt. Ha elgondoljuk, hogy oly névtelen írók (a kirkől már irodalmunk története is keveset tud) mint: Pánczél, Görög, Kerekes, Márton stb. mennyire inkább a hazaszereget és a műveltség terjesztésén, mint saját életmódjuk jobb rendbe hozatalán fáradoztak s törekvésök, mely kevesek előtt aratott igazi sikert, igazi méltánylatot, szinte a kétség némi sötétes árnya kezd reánk borulni, hogy vajjon a szellemi ügyekezett magja nem hull-e nálunk még ezután is folytonosan kösziklára. Egy Kazinczy legalább örök dicsőséget szerzett nevének s alakja annál impozánsabban emelkedik ki, minél távolabb haladunk a kortól, a melynek szellemi gócpontja ő vala. De azok, a kiknek öszves hatásuk jóformán velök együtt enyészett, vagy a nemzeti műveltség elemeibe látatlanul olvadt, — legalább a tömeg nem vette vagy nem akarta észrevenni — bizony csak saját lelkiismeretök, saját öntudatuk tisztaságában kereshettek némi kárpótlást, megnyugvást önfeláldozó munkásságukért.

S erre még most is nagy szükségök van azoknak, kik az írói pályán akarják nemzetüket szolgálni. Most is, bár viszonyaink sokat javultak, tövises és aggodalmas az író pályája s általában mind azé, a ki a nép oktatására, gondolkodásának irányítására, vezetésére vállalkozik.

Lelkes, ügyszereető, önfeláldozó tanítói, vezérei sohasem hiányoztak a mi népünknek. Idézzük csak emlékezetünkbe, hogy tovább ne menjünk, a jelen század irodalmi életét. Mennyire nem tudott a nemzet egy többsége az íróknak még lételekről sem. A műveltség terjesztésén fáradozók buzgó csapata mily érthetetlen, sokszor gyűlölt osztálya volt a magyarságnak, a kiket fönt és lent egyaránt hiu ábrándozóknak tartottak, de a ki mindezzel nem törődve nyílt homlokkal, fenkölt elhatározással mentek előre a pályán, a melyre lelkük sugalma vezérelte. Bizony a Kölcsey profétái panasza nemesak a harminczas, de a későbbi évek irodalmi állapotaira is illik. Ismeretes, ha például egy-egy irodalmi vállalat, egy-egy folyóirat vagy zsebkönyv került napvilágra: Jó ha vagy száz előfizető jelentkezett, a kik maguk is jobbara írók, költők voltak. Volt köztük egy pár hiresebb gróf, egy pár jobb magyar érzésű püspök; de a nemzet zöme érintetlenül maradt. Volt olyan ember is, a ki, bár sem nagyon vagyonos, sem nagyon tudós ember, pusztán csak újságíró volt, de mint ilyen, a polgárosultság terjesztésén lankadatlan hévvel munkált: tíz

példányra is előfizetett, tudván, hogy még így sem lesz az író fáradságának semmi anyagi jutalma, sőt saját zsebéből kell fizetni a munka kiállításának költségeit. S ha már készen volt a munka: mennyi aprólékos türelmet kívánt az elszállítása. Akkor nem adhatták mindjárt postára, mely egy nap alatt az ország bármelyik lakosának kezéhez szolgáltatja az illető munkát. Várták a debreczeni, kolozsvári, kassai vagy pesti vásárt (itt kivált a Józsefnapi és a Medárd-napi). Ide jött valamelyik tehetősb író kocsiával s felpakolt vagy ötven példányt az ujonnan megjelent munkából s csupa hazafiságból küldözgette szét az egyeseknek hasonló alkalmatosságokkal a hozzá közelebb-távolabb eső falvakba és városokba. Nem is szólunk arról, a hol erősebben hol gyöngébben de mindig szorító bilincsekről, melyeket a cenzura rakott írókra és kiadókra egyaránt. S még sem csüggedtek. Bizva-biztak a jövőben. Hitték hogy utódaik már talán anyagi jutalmat is élvezhetnek. Hitték, hogy az általuk terjesztett műveltség világa milliókat tesz fogékonyvá a nép vezetői iránt való elismerésre, méltánylatra hálára. Hitték, hogy könyveiket az utókor erekegyként örzi s valahányszor kezünkbe vesszük, mindig bizonyos fájdalommal párosult büszkeség vesz erőt rajtuk, mely a múlt idők emlékének s a jelen sivárságának egymással való összehasonlításából származik. Azt kell kérdeznünk elérték-e a czélt? Most több, mint félszázad mulva, azt felelhetjük, hogy csak félig, vagy talán félig sem.

A szempontok a melyekből kiindulunk, ha e kérdésre feleletet akarunk adni, nagyon különbözők lehetnek s némelyek szerint az eredményt nem félsikerűnek, hanem valóban fényesnek mondhatjuk. Mi azonban a legtermészetesebb oldalról fogjuk fel a kérdést. Mi volt hát legkövetlenebb czéljok ezeknek a szegény, lankadatlan buzgalmu íróknak? Mi a czélja a mostaniaknak? bizonyára első sorban az, hogy műveiket olvassák. Ez a legelső s a többi mind csak ebből következik. Olvassák is, az igaz. Nem lehet mondani, hogy olvasó közönségünk nem volna. De ha az olvasók számát összevetjük azok számával, akik semmit sem olvasnak: oly roppant aránytalan különbséget találunk, a melynek okát, nem tudjuk, hogy vajon magában a nemzet jellemében keressük-e, vagy anyagi viszonyainkban, vagy épen irodalmi állapotaink nem igen örvendetes voltában, avgy talán leginkább műveltségünk hiányában, vagy végre mindegyikben ezek közül, összevéve.

H I R E K.

— Szives tudomásul. Lapunk a közelgő félévben csak azon esetre fog megjelenni, ha tisztelt Olvasóink az előfizetési pénzeket pontosan beküldik. Szerkesztőnk eddig a lapra, annak fenntartására már százakat áldozott, — míg a lapot Olvasó közönség körében vannak számtalanok, a kik mindez ideig egy krajczárt se fizettek s nekünk négyszáz és egynéhány forint kárt okoztak. — Kérjük azokat, a kiket illet sziveskedjenek e becsületbeli kötelességüknek eleget tenni. A kiadó hivatál.

— Kinevezések. Horváth Gusztáv paksi kir. s telekkönyvezető Győrbe nevezetett ki telekkönyvvezetővé. = Sharfenberger János r. kath. segédlelkész Püspöklakra plebánossá lett kinevezve.

— A phylloxera a dunaszentgyörgyi szőlőhegyen is pusztít.

— A pinczehelyi vásáron megszólitott egy pénzügyőr egy juhászlegényt, hogy mutassa a dohánycsokóját; a juhász legény azt mondta neki: vegye el az úr; a pénzügyőr azonban azt nem tartotta czélszerűnek, végre azt kívánt, hogy a juhász vegye ki s mutassa meg a szájában levő bagót; — »vegye ki az úr ha látni akarja,« — vág vissza a juhász. A nagyon érdekes párbeszédnek az lett a következménye, hogy a pénzügyőr meg hunczfut-gazemberezte s dur-

ván káromolta a juhászt. A juhász ekkor a körülte állókhoz fordulva tanukat szedett maga mellé, a pénzügyört pedig maga előtt hajtva, a község házára vezette, — utközben a jó szüz dohányt feleserélte a társánál levő jó trafikkkal, — ott pedig letette az asztalra dohányzacskóját s előadván panaszát a pénzügyör kiegyezett a vádló juhással, a mennyiben fizetett husz forintot, hogy a további kereset alól szép szerivel menekedhessen, — lévén így a béke most már szent! —

— **Helyreigazításunk** kaptuk a következő sorokat: A f. hó. 3-ikán kelt, becses lapjának »Említettük« rovata alatt megjelent cikkre nézve, miután az némi képen a »magyar posta személyzet nyugdíj és segélyző egyesület« igazgatóságát vádolja, — fölvilágosítás illetve a cikk szives helyre igazításául van szerencsém a tisztelt szerkesztőségnek tudomására adni, hogy a nyugdíj és segélyző egyesületünk »témekkezési osztályában« Pétermann József posta hivat. szolgálva mint tag felvéve. — A 120 frtnyi temetkezési járulék pedig az özvegynek eddig azért nem lett kiutalványozva, mert: a halál esetét itt ez ideig senki be nem jelentette, és mert, a temetkezési járulék kiutalványozását mindeztideig senki sem kérte.

— **A hercegprimást** egy szolgálója már évek óta lopja s ennek csak most jöttek nyomára. A hűtlen szolgáló Budapesten már több háza is van, rokonai nevére írva.

— **Tűz.** Ozora községben e hó 8-án — nagy tűz pusztított. Kóta Ferencz odaváló polgár házában fészerében támadt a tűz déli 12 órakor és pedig a kocsis vigyázatlansága következtében, ki pipára gyújtott a szalmával megrakott helyiségben s egy égő gyufát eldobott. A tűz csakhamar lángborította a lakóházat is, mely melléképületeivel együtt teljesen leégett. Az istállóban több malacz is bent égett. A tüzet a falubeliek Csolnoky Lajos jegyző vezetése alatt oltották el. A kár mintegy ötezer forintra rug.

Hasznos tudnivalók.

Elvi határozatok iparügyekben. A közgazdasági miniszterium mint harmadfoku iparhatóság legutóbb fölmerült esetek alkalmából a következő elvi jelentőségű határozatokat hozta: 1. A gyógykovács a patkolást iparszerűen csak iparigazolvány alapján üzheti: a katonai gyógykovács a katonalovak patkolását iparigazolvány nélkül is eszközölheti. 2. Arra a kérdésre, vajjon a mézszégetés és az égetett méznek forgalomba hozatala az ipartörvény rendelkezése alá esik, vagy sem, a felelet: A mézszégetés és az égetett méznek forgalomba hozatala különböző megbírálás alá esnek, a szerint, vajjon a mondott üzletek az erdei termeléssel, vagy a mezőgazdasággal, szóval a földbirtokkal összefüggő mellék-iparágynak tekintendők-e vagy nem. Az előbb említett esetben ugyanis a mézszégetés és a méznek forgalomba hozatalát az 1884. VII. tcz. 183. §-a alapján az ipartörvény rendelkezése alá nem esik, míg ellenben, ha akár a mézszégetés, akár a kiégetett méznek forgalomba hozatala nem az erdei vagy mezőgazdasági termelés mellék-iparágaként üzetik, iparüzletnek tekintendő.

Kényszerített biztosítás. A belügyminiszter legközelebbi rendeletileg kimondotta, hogy a gyámokat nem lehet arra kényszeríteni, hogy a biztosításokat valamely előre kijelölt társulatnál kössék meg, ez szabad tetszésükre bízandó. Éppen olyan volna ez, mintha valamely pénzintézet azt kívánná, hogy az ő adósai egy általa választott társaságnál kötelesek jelzálogilag lekötött házukat, illetve épületeket biztosítani. Pedig hát ez eddig sok helyen így volt, hogy a vármegye meghagyta a községi gyámoknak, hogy ennél vagy amannál tartoznak biztosítani az árvák értékét. A mi igen természetes, bizonyos neme volt a kényszernek.

IRODALOM.

Ifjúsági gyermeklap. Dolinay Gyula »Hasznos Mulattató« című ifjúsági gyermeklapjainak utóbbi füzete beküldettek szerkesz-

tőségünkhöz. E lap már 16 év óta áll fenn, pompás közleményeiben, szép képeiben a serdülő fiúk és lányok egyaránt örömeiket találhatják. Melegen ajánljuk. Megfelenik szép díszes kiállításban egy fél iv külön melléklettel havonként kétszer. Előfizetési ára: negyedévre 1 frt fél évre 2 frt. A közleledő új félével új lapszámozással új kötet kezdődik.

Ifjúsági lányoknak. Dolinay Gyula másik vállalatát a »Lányok Lapját« is vettük. Fialat lányok számára van szerkesztve s már 14 éve hogy teljesíti szép feladatát. Számos jeles írónő támogatja, kiállításra szentes. Megjelenik képmelléklet s külön fél iv melléklettel havonként kétszer. Ajánljuk a művelt szülőknél. E lapban a legbiztosabb tanácsadót és oktatót adják féltett kincsük, ifjú leányuk mellé. A közleledő új félével új kötet kezdődik; előfizetési ára: negyedévre 1 frt, fél évre 2 frt. Kiadóhivatal Budapesten, Kecskeméti u. 13. sz.

A »Házi Közlöny« 10. száma beküldtétvén, ezen a háztartásban házagoptló s egyetlen e nemű közhasznú folyóiratot olvasóink figyelmébe ajánljuk, mert ebből sok hasznos dolgot merithet háztartása s házi gazdálkodása körében. A legutóbbi szám következő változatos és érdekes tartalommal bír.

Eredeti cikkek: A látóképe ség megóvása. Tudnivalók az újszülöttek, csecsemők ápolásáról és életrendjéről. A lóisme rövid kivonata A baromfiak vegyes táplálkozása. Kukacgödrök csirkék számára. A selyemtenyésztésről. A nehezen gyökerező szőlőfajok. — Ismertető közlemények: Zárt sütőserpenyő. — Tapasztalatok és találmányok: A zsendelynek

tartóssá tétele. — Hasznos tudnivalók: a) Gazda kodás köréből: Árpapolyvaetetés. A zselés, levek etetése. A gyümölcsfák. A dinnye rákja. A rózsák ragya ellen. b) Háztartás köréből: Szer nyirkos falak ellen. Jól záró dugók A gabonaszákok tartóssá tételére. — Közlevezés: I. Becsünyított lépek kezelése tárgyában. II. A tyúktojás -evése tárgyában. — Intő tábla: Tavasz veszedelme. Kén a méhészetben. — Tárca: Gambirinus az Olympon. — Szerkesztői közlemények.

E lap megjelenik Aradon Záray Ödön szerkesztése alatt. Előfizetési ára egy évre 3 frt, fél évre 1 frt 50, negyedévre 75 kr. Új Előfizetők az eddig megjelent számokat is kapják.

Mutatványszámok szívesen küldetnek.

Eladó ház,

Egy 8 szoba, 1 cselédszoba, előszoba konyha, 2 padlás, félszer, kocsiszín, istálló, pincze, és 3 udvarból álló ház a legkedvezőbb feltételek mellett örök áron szabad kézből eladó

Pakson, az urutczában.

Balás Sandor.

és neje háztulajdonos.

8—10

MAGYAR-FRANCZIA BIZTOSÍTÓ TÁRSASÁG

Van szerencsém a t. cz. közönségnek becses tudomására hozni, miszerint a Magyar-Francia biztosító társaság

paksi főügynökségét

miután az eddigi főügynök úr Girst Ádám azt egészségi szempontból nem vezetheti, — az igazgatóságtól átvettem.

A biztosításoknak minden neme, ugymint tűz, jég, szállítás, életjáradék biztosítás a legutányosabb díjak mellett elfogadtatik.

Azon reményben vagyok, hogy ezen közbizalomnak örvendő szolid és hazafias társaság részére nemcsak az eddigi biztosító feleket leszek szerencsés meg tarthatni, hanem, számosakkal gyarapíthatni.

Egyszersmind tudatom az érdekelt felekkel, hogy a már megkötött biztosítási ügyletekről szóló biztosítási kötleveleket nálam fogják átvehetni.

Kelt Pakson, 1888. Junius hó 6-án.

Tisztelettel

ZAVAROS JÁNOS,
városi főjegyző.

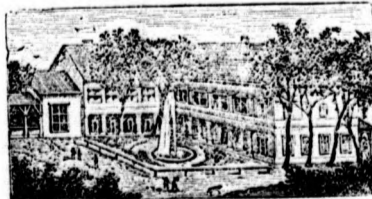
Városligeti

Testgyógyintézet Budapesten,

(ezelött Dr. Fischhof-féle vizgyógyintézet) Hermina-ut 1525.

Van szerencsém a t. közönséggel tudatni, miszerint a mai napon a fenti gyógyintézetet megnyitottuk. Intézetünk a város egyik legmagasabb, kisebb és legégsége ebb helyén fekszik, ugyanazon területen, melyet eddig a Dr. FISCHHOF-féle városligeti vizgyógyintézet foglalt el. — A 44,000 négyzet méternyi sűrűn befűtött telken épült Cottage-épület 30 tiszta, egész-éges, külön b. járatu újonnan át a itt szobát foglal magában. — Casinóval, zárt és fűthető folyosóval, tekepályával, rugaszkodó stb. stb.

A fővárossal való összekötést lövonatok és társaskocsik közvetítik.

IV. Gyermekek és követezményeit — V. Zuzodások at, csúzt és kószvényet.

Készülékeink a plastikai művészet legmagasabb fokán állván, megvalósítják a modern testgyógyászat legmerészebb követelményeit, mielőfgva minden betegnek kivétel nélkül a fönnyarást és az egészséges fekvésű intézetünk tiszta levegőjében való szabad mozgást de első sorban a műtét [operatív] teljes mellőzését lehetővé teszik. Az eddigi hidegvíz gyógykezelés folytattati.

Bővebb fölvilágosítást úgy az egyéb ezuttal fel nem sorolt betegségek gyógyítását — mint házi szobálatunkat illetőleg könyvecskébe fűzött értesítőink nyújtanak, melyekkel kívánatra bérmentve szívesen szolgálunk. Ezen, közhasznú intézményünkre kérjük a t. közönség pártfogását.

Kiváló tisztelettel

dr. VEREBÉLYI LÁSZLÓ
főorvos, egyetemi m. tanár
a Stefánia-gyermekkorház sebésze

Igazgatók:

dr. RÓTH ADOLF
testgyógyintézet
az intézeti betegek rendelő orvosa

FISCHER GYÓZÓ
cs. k. udv. szül. orvos, seb., mű
és testgyógy. segélyműve: gyár. sa.

Pakson, 1888. Nyomatott Rosenbaum Márkusnál.